

Selkeetä ohjausta

Työkaluja maahanmuuttajan työpaikkaohjaajille

Tanja Olkkonen & Mari Lampinen

29.10.2019

salpaus
Koulutuskeskus | Further Education

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Koulutus on osa OSSI2- Osaajat töihin hanketta 1.1.2018-31.1.2020

- **Ossi2-hankkeen tavoite on edistää maahanmuuttajien työllistymistä ja työllistämistä Päijät-Hämeessä**
- Yksi osatavoite on luoda **kieli- ja kulttuuritietoisen työvalmennuksen malli**, jotta kynnys maahanmuuttajataustaisen rekrytoimiseksi madaltuisi
- Lisäksi hankkeessa kehitetään **työhönvalmennusta oppilaitoksissa** (LAMK ja Salpaus) - esim. ammatillisen kielitaidon kehittämisen tukemiseksi kehitetään työkalupakki.
- **Toteuttajat:** Lahden ammattikorkeakoulu ja Koulutuskeskus Salpaus yhteistyössä alueen yritysten kanssa
- **www.osaamisenpaikka.fi**

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Tervetuloa

- Millaisia kokemuksia sinulla on toisesta kulttuurista tulleiden kanssa työskentelemisestä työpaikalla tai koulutuksessa?

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KULTTUURITIETOINEN OHJAUS

Kulttuurin
vaikutuksen
huomiointi
itsessä ja toisessa

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KULTTUURITIIETOINEN OHJAUS

Kysy
Kuuntele
Kannusta

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KYSY

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen ryhmä

- Lähtömaa
- Kulttuuri (arvot, normit, uskomukset, tavat)
- Kieli, kielet
- Sama maa- eri kulttuuri/ eri kieli
- Maahanmuuton syy
- Asema kotimaassa
- Suomen kielen taso

- Ikä
- Työkokemus
- Koulutustausta
- Kokemukset
- Historia
- Perhe
- Luonne, persoonallisuus

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Ota selvää opiskelijan taustasta

- Millainen harjoittelu on kyseessä?
- Kuinka kauan hän on asunut Suomessa?
- Onko hän ollut jo työssä tai harjoittelussa Suomessa, erityisesti samalla ammattialalla?
- Ymmärtääkö hän normaalia ns. oikeaa kieltä vai pitääkö puhua hitaasti ja selvästi?
- Onko hän opiskellut työelämäasioita Suomessa (esim. kotoutumiskoulutuksessa) vai onko tullut suoraan toisesta maasta?
- Mitä hän osaa tehdä mieluummin näyttämällä kuin puhumalla?
 - Opiskelija ei tiedä ehkä ammattisanoja,
 - Työtehtävät eivät vastaa sitä mitä kotimaassa samalla alalla

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KUUNTELE

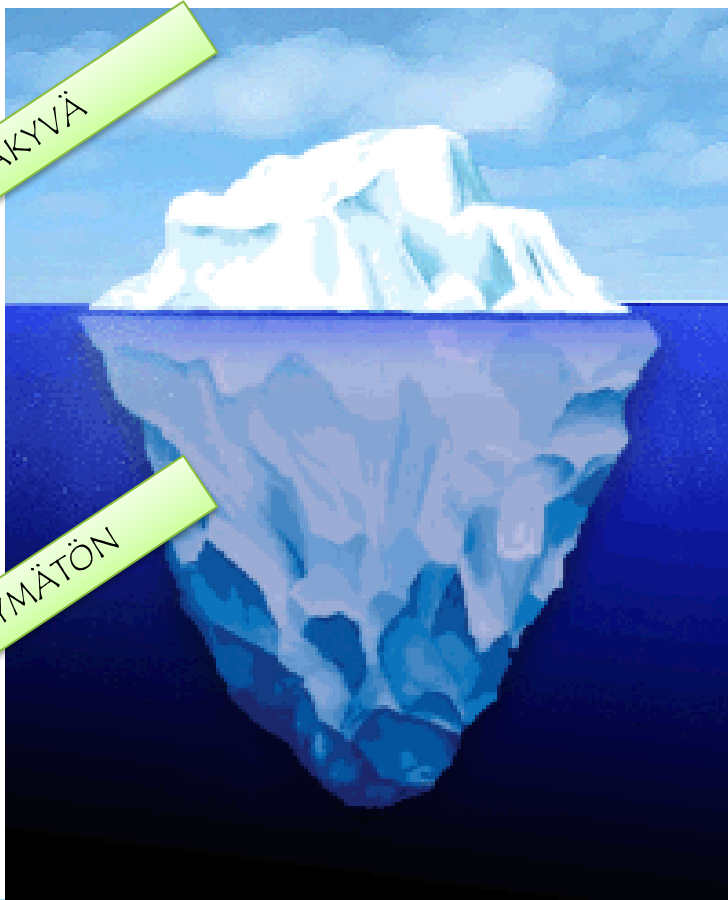
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kulttuurin vaikutus ihmisen käyttäytymiseen

- Kieli
Ruoka
Vaatetus
Käytöstavat
- Käyttäytymismallit
Normit
- Arvot
Uskomukset
Asenteet

Mikään kulttuuri ei ole pysyvä ja ikuisesti samanlainen

Yksinkertaisesti voisi sanoa, että kulttuuri on itsestäänselvyyksien järjestelmä, joka erottaa ryhmät toisistaan ja joka havaitaan vasta, kun se törmää toiseen itsestäänselvyyksien järjestelmään

Lähde: OSMO

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kulttuurien esiintulo työpaikalla

- **Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri**
 - **tapa hoitaa työasiat:** työntekijä vastaa työtehtävistä henkilökohtaisesti >< sukulainen auttaa
 - **Yksityiselämä työpaikalla ja työajalla**
 - **Tehtävät ovat suhteita tärkeämpiä**
 - 70 % maailman kulttuureista yhteisöllisiä

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kulttuurien esiintulo työpaikalla

- **Hierarkia työpaikalla** (demokraattinen >< autoritäärinen)
 - esimies-alainen: esim. sinuttelu
 - hyvä esimies: demokraattinen esimies ><hyvä esimies tietää ja osaa kaiken, vastuu esimiehellä
 - Oma-aloitteisuus >< alainen tekee vain, mitä esimies on käskenyt, tarkka valvonta ja ohjaaminen
 - Tiimityö >< ohjeiden ottaminen vastaan vertaiselta voi olla vaikeaa
- **Aikakäsitys** (lineaarinen-syklinen):
 - Aikataulut (kello, kalenteri) – huomenna on uusi päivä

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Suurin osa konflikteista syntyy väärinkäsityksistä

Tyypilliset konfliktit työpaikalla

- piilo-odotukset, työpaikan kirjoittamattomat säännöt
- erilaiset odotukset
- sosiaaliset tilanteet työpaikalla
- Eln sanomisen vaikeus
- omat tulkinnat - arvottaminen omien ennakkokäsitysten perusteella
- klikkiytyminen
- suomalainen vähäpuheisuus - kannustus (positiivisen palautteen vähäinen määrä)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

”Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen suurin haaste ei ole vieraan kulttuurin tuntemus, vaan oman kulttuurin tuntemus ja sen vaikutuksen tiedostaminen omassa ajattelussa ja käyttäytymisessä.”

Nancy Adler

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Perehdys työpaikan pelisääntöihin:

*kuuntelu,
vastauksen odottaminen,
ymmärryksen varmistaminen*

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Mitä asioita pitää kertoa eri tavalla kuin suomalaiselle?

Kerro asiat, jotka eivät ole itsestään selviä toisesta kulttuurista muuttaneelle:

- Työnkuva (mitä saa ja mitä ei saa tehdä)
- Työaika (mm. tauot, työpäivän pituus)
- Poissaolot (pätevät syyt, ilmoittaminen)
- Palaute, kehittämistoiminta
- Mikä on toivottavaa käyttäytymistä työpaikalla
- Odotukset ja oletukset työntekijän ja esimiehen rooleista ja suhteista
- Kuinka tarkkaan pitää noudattaa sääntöjä ja määräyksiä
- Työturvallisuusohjeet ja seuraukset rikkomisesta
- Palaverit, kokoukset - yhdessä sopiminen
- MIKÄ ON NS. HYVÄ TYYPPI SUOMALAISESSA TYÖELÄMÄSSÄ

Perehdytys on tehtävä huolella (noin 1,5-kertainen aika)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kannusta

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

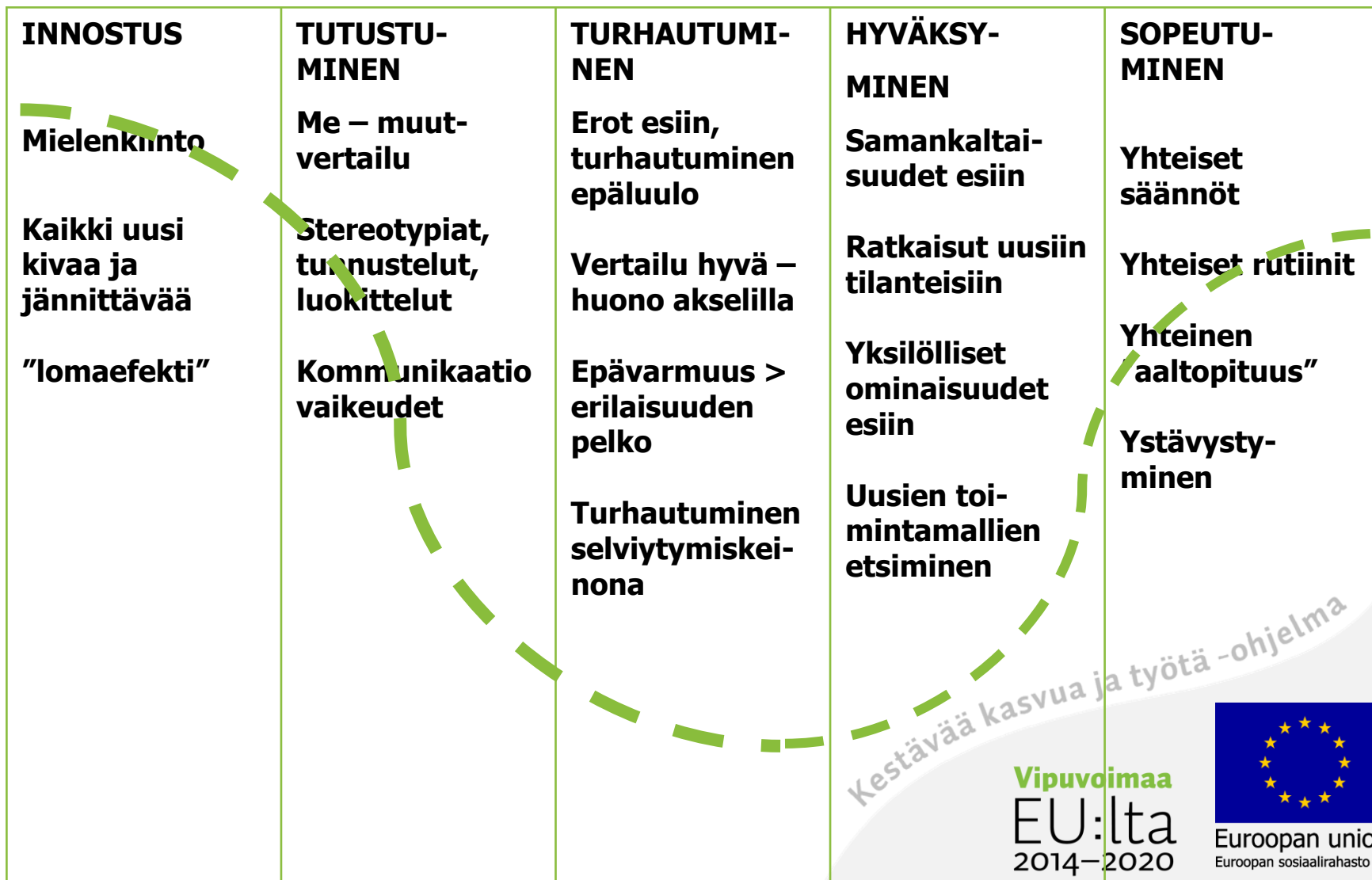
Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kulttuurinen sopeutuminen

(Bennet & Bennet)

Mikä heitä yhdistää?

- Opiskelussa ja työpaikalla tarvittavan **suomen kielen** taidon hankkiminen
- Roolimuutokset, sosiaalisen statuksen lasku (vrt. asiantuntijana muuttaneet)
- Identiteetikriisi - ammatillinen kriisi
- Tiedon puute useilla elämänalueilla
- Kontaktien vähäisyys
- Usein myös avuttomuuden, voimattomuuden kokemukset, itsetunnon alentuminen
- **Kulttuurinen sopeutuminen vie aikaa:** uutta maata arvioidaan ”oman kulttuurin silmälasit päässä”, vanhoista tottumuksista on vaikea päästä heti eroon.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Palaute

- Parhaita oppimistilanteita ovat käytännön työtilanteet, joita arvioidaan yhdessä jälkikäteen.
- Käytä kannustavaa puhetta.
- Anna sekä positiivista että korjaavaa palautetta.
 - Anna korjaava palaute yksityisesti.
- Keskustele, miksi palautetta annetaan.
- Suullisessa palautekeskustelussa voi tärkeimmät kirjata muistiin, jotta opiskelija voi palata myöhemmin.
- Arvosta maahanmuuttajan panosta ja kerro se hänelle.
 - Saattaa olla koko maahanmuuttajan ulevaisuuden kannalta merkittävää

Kieli- ja kulttuuritietoisen ohjauksen erityispiirteet ja haasteet...

- Enemmän ”aikaa, huomiota ja kunnioitusta”
- Ohjaajan oman ilmaisun sovittaminen opiskelijan kielitaidon tasoon
 - Ymmärryksen ”testaaminen”, selkokielen käyttö, puhekielisten ilmaisujen välttäminen, kuunteluun panostaminen, tarkentavien kysymysten käyttö...
- **Kulttuuritulkausta** opastusta, neuvontaa, informaation jakamista
- Yhteinen käsitys ohjauksen tarkoituksesta ja merkityksestä?
- **Luottamuksen** rakentamiseen kiinnitettävä erityistä huomiota – turvallisuus, puolueettomuus, tuttuus, luotettavuus
- Muun työyhteisön valmistaminen

Kestävä kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

”Ehkä kaikista tärkeintä on kuitenkin ottaa toisesta kulttuurista tuleva erikielinen ihminen vastaan omana persoonana ja avoimin mielin.”
(ohjaan.fi)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Mitä on kielitietoinen ohjaus? Millainen on kielitietoinen ohjaaja?

Kielitietoinen ohjaaja:

- on tietoinen kielestä, jota käyttää sekä oman ammattialansa kielen erityispiirteistä (slangi, termit, lyhenteet yms.).
- ymmärtää, mitä monikielisyys on ja osaa suhtautua.
- ymmärtää kielen merkityksen: Kielen avulla ihminen kasvaa, oppii, toimii yhdessä, rakentaa identiteettiään ja sosiaalistuu yhteiskuntaan. > Maahanmuuttajan ”taakka”?
- ymmärtää, että kielen oppiminen on prosessi, jossa **kukaan** ei ole koskaan **valmis**.
- on tasa-arvoinen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Monikielisyyden ymmärtäminen on osa kielitietoisuutta

Pohdittavaksi:

Mitä tarkoittaa monikielisyys?

Kuinka montaa erilaista kieltä sinä käytät yhden päivän aikana?

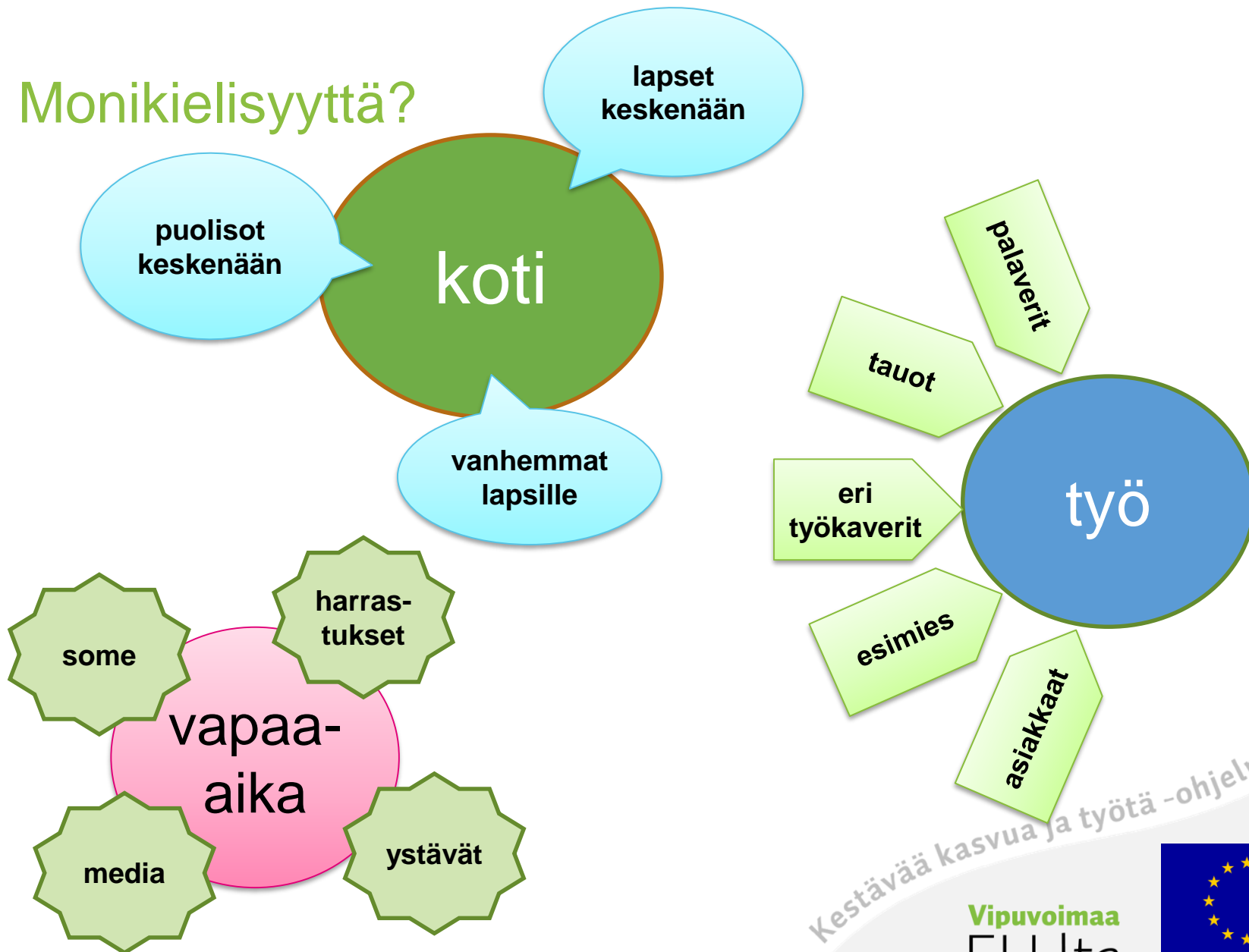
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Monikielisyttä?

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

MAAHANMUUTTAJAN KIELITAIDON KEHITTYMINEN

Keskustelukielitaito saavutetaan noin kahdessa vuodessa

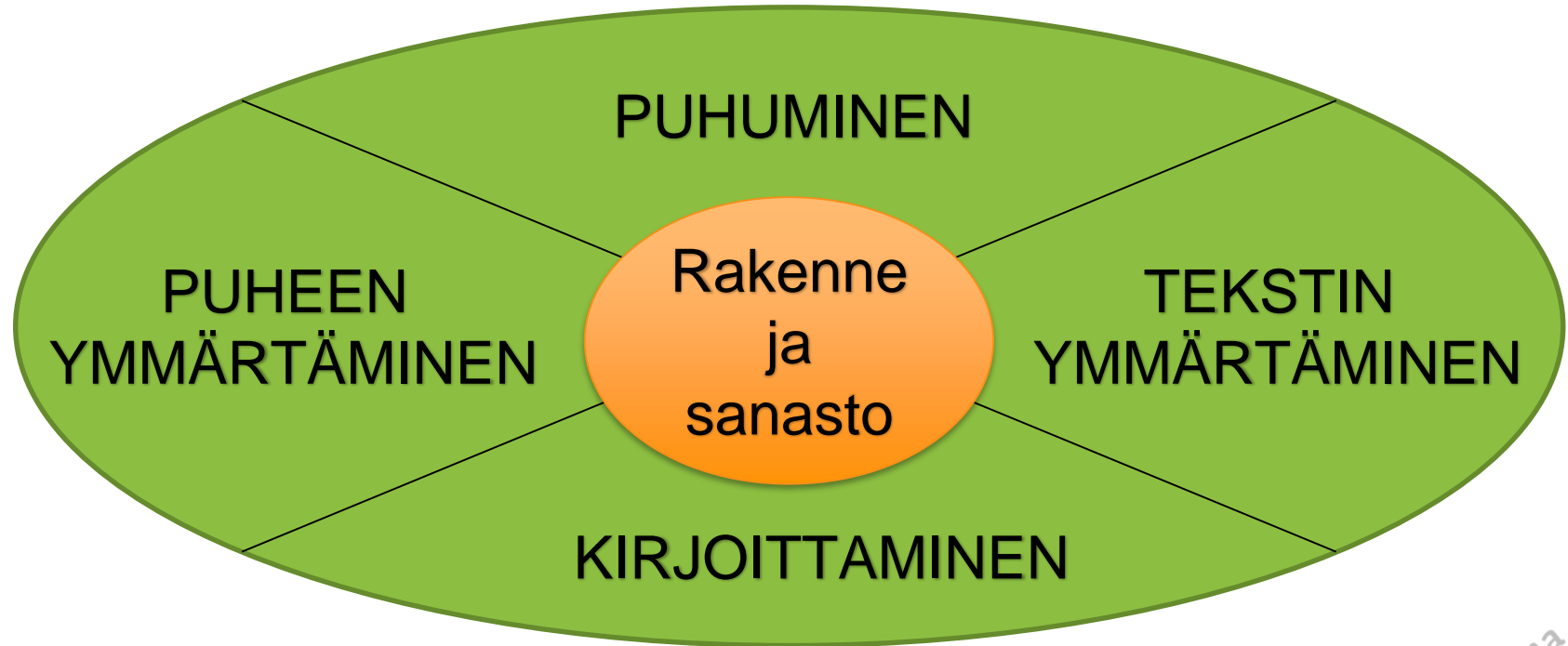
Opiskelukielitaidon saavuttaminen kestää 5 – 7 vuotta

→ Kielitaidon kehittymisen aikataulu ja ”maahanmuuttajat nopeasti opiskelemaan ja töihin” –ajatus ristiriidassa keskenään

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

KIELITAIDON ERI OSA-ALUEET (Eija Aalto)

KIELITAIDON KEHITTYMISEEN VAIKUTTAVAT

- Oman äidinkielen taito
- Muiden kielten taito
- Koulutausta
- Muut kokemukset ja resurssit, joita voi hyödyntää opiskelussa tai jotka hidastavat oppimista

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KIELITAIDON KEHITTÄMISEN TUKEMINEN

Pohdittavaksi:

- Millaisissa tilanteissa kieltä oppii parhaiten? Miksi?
- Miten voisit auttaa ohjattavaa sietämään epävarmuutta ja pyytämään tukea?
- Miksi eri kielimuotojen (puhe- ja kirjakielen) opettaminen on tärkeää?

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KIELITAITOTASOT

<https://soppi.jyu.fi/Tyokalujaohjaukseen/miten-kielitaito-kehittyy>

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

PERUSKIELITAITO (B1)

- Kyky viestiä arkisanastolla
- Tutut aiheet
- Lyhyet arkitekstit
- Toisto
- Virheet, katkokset ja omakielisyys yleisiä
- Ei ammattikielen hallintaa vielä tässä vaiheessa
- Oppija ei ole eikä hänen tarvitse olla valmis

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Mitä opiskelija ymmärtää tekstistä?

Arkisten siivousvälineiden valinta

Käytännössä esimerkiksi pölyjen ja pintojen pyyhintään voidaan hankkia mikrokuituliinoja, jotka keräävät pölyt ja irtolian tehokkaasti useilta pinnoilta ja ovat helposti puhdistettavissa. Tavallisesta kodistakin löytyy toki pintoja joille on täysin perusteltua hankkia pinta- tai tilakohtaiset siivousvälineensä esimerkiksi hygieniasyistä (wc-tilat) tai tietyllä pinnalla käytetyn erikoismateriaalin vuoksi. Vaikka kaikkia välineitä säilytettäisiinkin samassa kaapissa on tilakohtaisten siivousvälineiden valinta helppoa esimerkiksi sopivan värikoodauksen avulla.

(<https://www.siivous.info/kodinhoito/siivousvalineiden-valinta>)

Tekstin lukivat Valmentavan koulutuksen opiskelijat, taitotasona noin A2.2-B1.1

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Mitä opiskelija ymmärtää tekstistä?

Arkisten siivousvälineiden valinta

Käytännössä esimerkiksi pölyjen ja pintojen pyyhintään voidaan hankkia mikrokuituliinoja, jotka keräävät pölyt ja irtolian tehokkaasti useilta pinnoilta ja ovat helposti puhdistettavissa. Tavallisesta kodistakin löytyy toki pintoja joille on täysin perusteltua hankkia pinta- tai tilakohtaiset siivousvälineensä esimerkiksi hygieniasyistä (wc-tilat) tai tietyllä pinnalla käytetyn erikoismateriaalin vuoksi. Vaikka kaikkia välineitä säilytettäisiinkin samassa kaapissa on tilakohtaisten siivousvälineiden valinta helppoa esimerkiksi sopivan värikoodauksen avulla. (<https://www.siivous.info/kodinhoito/siivousvalineiden-valinta>)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

OHJAAJA KIELENOPETTAJANA

- Ei stressiä ”oikeista muodoista” tms.!
- Ei *vain* sanastoa ja sanalistoja, toiminnallinen kielitaito avainasemassa
- Aito ammattikieli, sitä mitä tarvitaan oikeasti
- Kieltä opitaan parhaiten kontekstissa, jossa sitä käytetään
- Monikielisyys ja sen käyttö opetuksen/ohjauksen tukena
- Roolimalli

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KÄYTÄNNÖN VINKKEJÄ OHJAUKSEEN

- Kerro, mitä tehdään, miksi ja mikä on aihe (näytä)
- Kirjoita avainsanat näkyviin. Työkoneita ja työkaluja voi nimetä esim. tarroilla. Käyttöohjeista voi tehdä myös kuvalliset, selkeästi sanoitetut ja upottaa ne esimerkiksi QR-koodin sisään, jonka voi kuvata ja katsoa tarpeen tullen. Salli kännykän käyttöä jonkin verran sanakirjana.
- Käytä kuvia, jos mahdollista
- Avaa kielen rakennetta (partisiipit jne.)
- Varmista asian ymmärtäminen

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

~~”YMMÄRSITKÖ?”~~

- Parempi pyytää opiskelijaa kertomaan omin sanoin, mitä ymmärsi.
- Toista samoin sanoin, tarvittaessa toisin sanoin.
- Anna esimerkkejä, luokittele, käytä synonyymejä, ylä- ja alakäsitteitä, lainasanoja.
- Jäsennä ja rakenna, älä poukkoile!

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

OIKEANLAINEN TUKI OIKEAAN HETKEEN

Millaiset valmiudet ohjattavalla on? Mitä osaamista hänellä jo on? Peittykö osaaminen ehkä kielitaidon alle?

1. ”Minä teen, sinä katsot”
2. ”Minä teen, sinä autat / Sinä teet, minä autan”
3. ”Sinä teet, minä katson”

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

YMMÄRTÄMISEN MITTAAMINEN?

On hyvin tärkeää saada tietoa raksoliinista. Raksoliini on sienterin uusi muoto. Sitä orustetaan Seristanissa. Seristanilaiset kourtavat suuria määriä velonia ja sitten joukuvat sen avetakseen raksoliinia. Raksoliini saattaa tulevaisuudessa sienterin tarauksen vuoksi osoittautua yhdeksi ähväkimmistä nesauksistamme.

Mitä raksoliini on?

Missä raksoliinia orustetaan?

Miten raksoliinia avetaan?

Miksi on tärkeää tuntea raksoliini?

(Lähde: Saako olla suomea)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

MITEN KÄYTÄN SELKOKIELTÄ?

- Rajaa aihe
- Kuvaile neutraalisti, ei negaation kautta
- Esittele asiat johdonmukaisessa järjestyksessä
- Konkretisoi > vie, näytä, osoita
- Käytä tuttuja, lyhyitä sanoja, selitä vieraat sanat

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

MITEN KÄYTÄN SELKOKIELTÄ?

- EI: pitkiä yhdyssanoja, kielikuvia, symboleja, murretta, lyhenteitä, lauseenvastikkeita...
- Vain yksi tärkeä asia per lause
- Suora sanajärjestys
- Persoonat esiin

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Lähteitä:

- Maija-Leena Pusa: Ossi2-Osaajat töihin, Kieli- ja kulttuuritietoinen ohjaus-koulutus 20.10.2018.
- [Kielitietoinen ja monikulttuurinen ohjaus](#)
- [OSMO-Monikulttuurisen ohjauksen työkalupakki](#)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Lisämateriaalia:

- Osaamisenpaikka.fi
- [Maahanmuuttajat voimavarana työpaikalla](#)
- [Kielituki – opas työpaikalle](#)
- [Perehdyttämisen TOP10 -tsekkauslista](#)
- Vartiainen-Ora, P. 2007. Erilaisuus sallittu. Perehdymme monimuotoisuuteen - käsikirja työhön perehdyttäjälle ja työyhteisölle. http://www.tyoelamanverkko-opisto.fi/materials/petmo/erilaisuus_sallittu.pdf
- [Myö ja työ, opas toimivaan ja monikulttuuriseen työyhteisöön](#)
- [MAKOPO - Maahanmuuttajan koulutuspolun tukeminen ammatillisessa koulutuksessa](#)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto